

РАЗДЕЛ 8. РЕЦЕНЗИИ

РЕЦЕНЗИЯ НА НАУЧНОЕ ИЗДАНИЕ «РУССКИЙ ЯЗЫК В АСПЕКТЕ ПРОБЛЕМ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ» БОГДАНОВИЧ ГАЛИНЫ ЮРЬЕВНЫ

Лингвокультурологический аспект исследования русского языка является одним из ведущих и перспективных.

Изданы десятки фундаментальных работ, посвященных как частным проблемам, так и общим вопросам русской лингвокультурологии (Н.Д.Арутюнова, Ф.С.Бацевич, А.Вежицкая, Е.М.Верещагин, Е.И.Горошко, Г.В.Колшанский, Т.А.Космеда, А.А.Леонтьев, В.А.Маслова, В.М.Мокиенко, М.К.Петров, Е.А.Селиванова, Л.Н.Синельникова, В.Н.Телия, Н.И.Толстой, В.М.Шаклеин, А.Д.Шмелев и др.

Рецензируемая нами работа Г.Ю.Богданович «Русский язык в аспекте проблем лингвокультурологии» (Симферополь: Доля, 2002. – 392 с.) не повторяет уже поднятых ранее проблем, а на основе учета новейших теоретических исследований впервые рассматривает лингвокультурологические аспекты функционирования русского языка в условиях полилингвокультурной ситуации Крыма.

В предисловии (с.5-25) и первой главе (с.26-70) книги рассматриваются общетеоретические вопросы лингвокультурологии, определяется предмет и объект исследования, источники информации. Мы считаем, что автор поступила правильно, остановившись (в частности) на уточнении понимания отдельных терминов. Это вызвано тем, что, к сожалению, в лингвокультурологии еще не все термины устоявшиеся и существуют разночтения. Главной причиной этого является новизна лингвокультурологических исследований в нашей лингвистике (хотя у истоков ее стоял вместе с Й.Гердером и В.Гумбольдтом выдающийся лингвист-филолог А.А.Потебня) и использование в качестве лингвокультурологических уже существующих терминов смежных наук.

Лингвокультуроведение как наука (правильно замечает исследователь) «находится в стадии становления»(с.30). Именно эти факторы поставили Г.Ю.Богданович перед необходимостью сформулировать как само понятие «полилингвокультурный» (с.33-34), так и определить структуру и содержание «полилингвокультурной ситуации» (с.22-23).

Самая большая по объему (с.71-209) и важная по проблематике глава 2 Языковая компетенция как предмет когнитивного и культурно-национального осмысления».

Хотя не со всем можно с автором согласиться в толковании понятий «менталитет», «ментальность» и «ментализм» (именно их рассмотрением начинается вторая глава), Г.Ю.Богданович, оперируя такими понятиями, как «языковая личность», «языковое сознание», «языковая компетенция», основываясь на большом фактическом материале, предлагает лингвистическое определение «этнических концептов», указывает на место паремий в «языковой картине мира».

Не обойдено в работе вниманием и рассмотрение единиц языка в свете гендерной дихотомии (глава 3, с. 210-248). Следует отметить, что в этой главе автор не просто повторила уже имеющиеся в ее распоряжении материалы (имеем в виду ее работу «Введение в лингвистическую гендерологию» в соавторстве с Л.Н.Синельниковой), но предложила новые аспекты проблемы: ассоциативный тезаурус мужчин и женщин, гендерные показатели в лингвистическом выражении оценки и др.

Самый большой «социолингвистический» материал заключен в четвертой главе (с.249-294). Пользуясь методикой и приемами когнитивной лингвистики и используя богатый набор «социолингвистических» данных, Г.Ю.Богданович раскрывает специфические особенности функционирования различных языковых единиц современного русского языка в условиях полилингвокультурной действительности Крыма.

Стоит отметить и ту часть книги, где сосредоточены так называемые приложения (с.336-391). Без сомнений могу сказать, что на основании имеющихся в приложении материалов можно написать еще одно солидное исследование.

Есть в книге Г.Ю.Богданович и отдельные неточности и просчеты. Так, например, приводятся данные о национальном составе жителей полуострова (с.28) без учета сведений последней переписи населения.

Без конкретизации вызывает сомнение утверждение о том, что в сфере делового общения в устной форме в крупных городах еще используется русский язык (с.41). Могу назвать города (Львов, Тернополь, Черновцы, Луцк, Хмельницкий и др.), где такое не наблюдается. Не стоит, как нам кажется,

согласаться автору работы с субъективным толкованием понятия «официальный язык», которое почерпнуто ею из работы В.П.Нерознака (с.50). Имеется официальное толкование ЮНЕСКО.

Требует уточнения и утверждение о том, что хорошее знание «украинского языка возможно лишь при столь же хорошем знании русского языка» (с.285). Не понятно, почему в очень солидном списке использованной литературы отсутствуют современные немецкие авторы, активно занимающиеся проблемами социолингвистики и лингвокультурологии (например, Р.Зетт, Р.Еккер, А.Исаченко и др.).

Оценивая монографию Г.Ю.Богданович в целом, следует сказать, что (хотя не со всеми ее положениями можно безоговорочно согласиться) это серьезное, оригинальное научное исследование, которое займет достойное место в социолингвистике и лингвокультурологии.

*Евгений Семенович Регушевский, профессор,
заведующий кафедрой украинского языка
Таврического национального университета им. В. И. Вернадского*

**НОВІ ГОРИЗОНТИ МОВОЗНАВЧОЇ НАУКИ
ПРАДІД Ю.Ф. ВСТУП ДО ЮРИДИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ: НАВЧАЛЬНИЙ
ПОСІБНИК / ЗА РЕД. ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА АПРН ЯРМИША О.Н. –
СІМФЕРОПОЛЬ: ДОЛЯ, 2002. – 104 С.**

Поява посібника «Юридична лінгвістика» Ю.Ф. Прадіда є вельми актуальною з огляду на державну вагу порушень у ньому питань. З одного боку, це проблеми державно-правового розвитку України, з іншого – забезпечення функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя. Тому цілком логічно видається спроба автора поєднати правові й мовні аспекти в одній науці (навчальній дисципліні) – юридичній лінгвістиці. Ця спроба є тим більше переконливою, що законодавча діяльність і судочинство пов'язані з такими лінгвістичними поняттями, як номінація, текст, дискурс. Немає жодного сумніву в тому, що мовна підготовка, зокрема, елементи термінознавства, риторики й стилістики, мають стати невід'ємною частиною фахової підготовки сучасного юриста.

Обґрунтовуючи запропонований термін «юридична лінгвістика», автор слушно вдається до ономасіологічного аналізу назв наукових спеціальностей, схвалених ВАК. У посібнику стисло висвітлено історію досліджень мовних аспектів в юридичній теорії та практиці і доведено необхідність визнання юридичної лінгвістики як наукової спеціальності в переліку ВАК. При цьому автор виходить з того, що юридична лінгвістика (хоч і не під цією назвою) сьогодні існує де-факто як наука на стику лінгвістики та юриспруденції. Заслуговує на увагу ВАК і розроблений автором проект паспорта спеціальності «юридична лінгвістика».

Заслугою автора є не лише введення терміна «юридична лінгвістика» в науково-педагогічний обіг. Ю.Ф. Прадід дає чітке визначення предмета, завдань, методології нової дисципліни, розглядає її місце в системі право- та мовознавчих наук. Принагідно автор рецензованої праці пропонує свою схему класифікації юридичних наук (за критерієм «предмет досліджень»): історико-теоретичні, галузеві, міжгалузеві, прикладні, міжнародно-правові науки. Як дисципліна, що виникла на стику «юридичного» і «неюридичного», юридична лінгвістика справедливо потрапляє до розряду прикладних наук.

Серед завдань юридичної лінгвістики, окреслених у навчальному посібнику, особливу увагу «чистого» мовознавця привертають питання, що розглядалися (щоправда, з іншої позиції та в інших контекстах) в рамках соціо- і прагмалінгвістики. Це – вивчення правових питань мови в історичному аспекті; забезпечення юридичної практики лінгвістичними знаннями; розробка принципів проведення фоноскопичних досліджень та лінгвістичної експертизи; унормування юридичної термінології; підвищення культури мовлення працівників правничих інституцій.

Зокрема, Ю.Ф. Прадід порушує теоретичні проблеми статусу державної мови в Україні – питання, навколо якого й досі точаться суперечки. Позитивно слід оцінити спробу автора здійснити історичний аналіз функціонування української та інших мов на теренах України, а також дати правову оцінку мовної політики, що її проводили українські уряди різних форм державності. Діахронічний аналіз доповнюється синхронічними порівняннями з мовними ситуаціями інших країн та аналізом змісту понять «державна» й «офіційна» мови. Як свідчить досвід, чимало суспільно-правових суперечок виникають саме через невизначеність термінології, відсутність чітких дефініцій. Сюди можна віднести, наприклад, заклики надати російській мові в Україні статус «офіційної» при збереженні українською